

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Факультет міжнародних відносин, політології та соціології
Кафедра міжнародних відносин

К. В. Вакарчук

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ІБЕРОАМЕРИКАНСЬКОГО СВІТУ

Навчально-методичний посібник

Одеса
«Екологія»
2022

УДК 327(460+469+(8=134))(072)
В14

Рецензенти:

Олег МАШЕВСЬКИЙ — доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри нової та новітньої історії зарубіжних країн КНУ імені Тараса Шевченка;

Ірина МИЛОСЕРДНА — кандидат політичних наук, доцент кафедри політичних теорій Національного університету «Одеська юридична академія»

Рекомендовано до друку науково-методичною радою
ОНУ імені І. І. Мечникова.
Протокол № 5 від 20 жовтня 2022 року

Вакарчук К. В.

В12 Актуальні проблеми розвитку ібероамериканського світу : навчально-методичний посібник / К. В. Вакарчук. — Одеса : Екологія, 2022. — 56 с.

ISBN 978–617–7867–49–3

Навчально-методичний посібник призначений для студентів першого рівня вищої освіти за спеціальністю 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії».

У навчально-методичному посібнику міститься основний виклад дат і подій, пов'язаних з формуванням регіону країн ібероамериканського світу, його політичними особливостями, переходом від авторитарно-диктаторських режимів до демократичних, зміною зовнішньополітичних орієнтирів після вступу до ЄС Іспанії та Португалії. Матеріал викладається поетапно; складається із десяти тем та контрольних питань до кожної теми, тем есе та доповідей та списку рекомендованих джерел.

УДК 327(460+469+(8=134))(072)

ISBN 978–617–7867–49–3

© Вакарчук К. В., 2022

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Тема 1. Особливості формування та розвитку ібероамериканських країн у світі.....	6
Тема 2. Формування зовнішньополітичних курсів Іспанії та Португалії та їх роль в сучасному світі.....	12
Тема 3. Каталонська проблема в міжнародних відносинах.....	16
Тема 4. Роль та стратегія Іспанії в ООН та проблема Гібралтару.....	20
Тема 5. Інтеграційні процеси в країнах ібероамериканського світу.....	24
Тема 6. Місце країн Латинської Америки в сучасних міжнародних відносинах	29
Тема 7. Актуальні проблеми політики в країнах Латинської Америки.....	33
Тема 8. Співробітництво країн Латинської Америки з ЄС	36
Тема 9. Політика США щодо країн Латинської Америки	42
Тема 10. Відносини країн Латинської Америки з Китаєм.....	46
Теми есе та доповідей	50
Список рекомендованих джерел.....	51

ВСТУП

Курс «Актуальні проблеми розвитку іberoамериканського світу» охоплює період з початку вступу Іспанії та Португалії до Європейського Союзу та НАТО та підвищення ролі країн Латинської Америки з 2000-х років ХХІ ст. Ключова роль у вивченні курсу відводиться дослідженню іberoамериканського вектора зовнішньої політики ЄС та таких регіональних гравців, як Бразилія, Аргентина та Мексика. Актуальними є питання відносин країн Латинської Америки з США, Китаєм та ЄС.

Метою навчального курсу «Актуальні проблеми розвитку іberoамериканського світу» є формування у студентів комплексного уявлення про участь країн зазначеного регіону в сучасному політичному, соціокультурному та міжнародному житті, виокремлення актуальних проблем розвитку в країнах іberoамерики та окреслення основних зовнішньополітичних векторів та тенденцій у світовій політиці.

Завдання курсу полягають у вивченні студентами формування регіону іberoамериканського світу та місця країн іberoамерики в новому світовому порядку; аналізі основних трансформаційних процесів в Іспанії та Португалії та виявлення їх впливу на політику ЄС і світу; ролі країн Латинської Америки у міжнародній політиці; основних інтеграційних об'єднань іberoамериканських країн та сучасних форм співробітництва; специфіки розвитку країн цього регіону, особливостей і факторів, які впливають на формування зовнішньої політики провідних країн Латинської Америки; аналізі каталонської проблеми в контексті міжнародних конфліктів сучасності.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні знати регіональний склад країн іberoамериканського світу; загальні

закономірності формування та розвитку політичних процесів у взаємодії з провідними акторами регіону; вміти давати порівняльну характеристику зовнішньої політики Іспанії та Португалії та країн Латинської Америки; розкрити основні чинники протиріч великих держав в регіоні; визначати їхній вплив на зовнішню політику країн Латинської Америки; розкрити основні цивілізаційні та культурні особливості країн іberoамериканського світу; знати основні проблеми сучасності в регіоні та шляхи їх подолання та вирішення.

ТЕМА 1. Особливості формування та розвитку ібероамериканських країн у світі

Основні дати	Короткий зміст
Друга половина XIX ст.	<p>Ібероамерика – термін, що застосовується для іспаномовної та португаломовної частин світу, куди входять країни, розташовані на Європейському континенті, а саме Іспанія, Португалія та Андорра, країни Латинської Америки: Аргентина, Болівія, Бразилія, Чилі, Колумбія, Коста-Рика, Куба, Еквадор, Сальвадор, Гватемала, Гондурас, Мексика, Нікарагуа, Панама, Парагвай, Перу, Пуерто-Рико, Домініканська Республіка, Уругвай та Венесуела.</p> <p>Термін походить від назви Іберійського (Піренейського) півострова, на якому розташовуються Іспанія і Португалія, та захоплені в XVI – XVIII ст. землі Центральної та Південної Америки.</p>
	<p>Іспанська мова є рідною в основному в Іспанії і країнах Латинської Америки, де вона є державною. У США 50 млн іспаномовних громадян, або понад 14% від загальної чисельності населення. В Африці два мільйони чоловік говорять по-іспанськи – в заморських територіях Іспанії (Канарські острови, Сеута, Мелілья і Пласас де Соберанья), а також в Екваторіальній Гвінеї, в якій іспанська є державною мовою. Помітні сліди іспанського впливу на культуру і мову є на Філіппінах.</p>
12 жовтня щорічно	<p>Відмічається день Іспанії та іспаномовного світу, має назву Іспанідад. Іспанідад (Hispanidad, співтовариство іспаномовних країн) — багатонаціональна спільнота народів та держав, у яких</p>

	значну роль відіграє іспанська мова та сформована на її основі культура.
1898	Доктрина Іспанідад зародилася як наслідок поразки у війні зі США і компенсувала моральні втрати Іспанії. Сучасна інтерпретація доктрини Іспанідад дозволяє Іспанії позиціонувати себе як ключову країну в силу зв'язків з Латинською Америкою і Сполученими Штатами. Спільність Іспанідад розглядається її ідеологами як проміжна субцивілізація між національною та релігійною цивілізацією, побудована на спільності народів іспанського походження, мови та духовної культури.
1987	Було встановлено «Національне свято Іспанії» та відмінено «День Іспанідад».
1909	«Іспанізм» – спосіб комунікації в іспанській мові, який відходить від загальних правил граматики – ідіоматичний іспанський оборот. У ХХ ст. цей термін змінює свій зміст і набуває рис філософсько-політичної концепції, породженої «поколінням 98-го року». В цьому сенсі термін «іспанідад» уперше був введений в обіг Мігелем де Унамуно-і-Хуго та означав наднаціональне почуття життя народів, що говорять іспанською мовою і відчувають свій невимовний в однозначних визначеннях зв'язок.
XIX ст.	Іспанська національна ідея формувалася під впливом особливого геополітичного положення Іспанії, яку часто називають «замком», відбиваючи ізоляціонізм, який випробовувала Іспанія упродовж усієї своєї історії. Знаходячись на Піренейському півострові, Іспанія виробила своє ставлення до зовнішнього світу, яке ще на початку XVII ст. відмітив іспанський філософ Франсиско де

	<p>Каведо, стверджуючи, що в іспанській імперії немає союзників, а є тільки вороги.</p>
	<p>Інститут Сервантеса – це державна установа Іспанії, головним завданням якої є сприяння поширенню викладання, вивчення та вживання іспанської мови, пізнання іспанської культури та культури іспаномовних країн. Головний центр розташований в Мадриді, рідному місті письменника Мігеля Сервантеса. Інститут займається іспитами для отримання диплома з іспанської мови як іноземної (DELE), організовує курси іспанської мови, підтримує діяльність іспанців, проводить культурні заходи.</p> <p>Інститут має свої центри на п'яти континентах у понад 80 країнах світу для поширення іспанської мови та культури. Ще однією сполучною ланкою іberoамериканської інтеграції можна вважати іспанський Інститут іberoамериканського співробітництва, який має широку мережу своїх центрів і бібліотек у всій Латинській Америці. Помітною є також роль Королівської академії іспанської мови, яка теж має відділення у всіх латиноамериканських країнах.</p>
<p>XIX ст.</p>	<p>Назва «Латинська Америка» була введена французьким імператором Наполеоном III як політичний термін. Назва цієї частини континенту пішла від латинської основи романських мов, якими розмовляє більша частина населення Латинської Америки.</p> <p>Відповідно до домінуючого на сьогодні політичного принципу до Латинської Америки належать території, які раніше належали Іспанії і Португалії і на яких переважають іспанська або португальська мови.</p>

	<p>Сучасну політичну карту Латинської Америки утворюють 33 суверенні країни. В регіоні збереглися 12 невеликих, переважно острівних колоніальних володінь і одне на континенті – Гвіана. Вони належать США, Великобританії, Франції і Нідерландам.</p>
	<p>За формою державного правління у Латинській Америці домінують республіки. Колишні колонії Великобританії утворюють другу форму державного правління – країни у складі Співдружності. Ці країни формально незалежні від Великобританії. Вони самостійно розв'язують свої внутрішні і зовнішні проблеми. Разом з тим вони добровільно обрали для себе главою держави і символом вищої влади королівську владу Великобританії і закріпили це в Конституції. Три країни Співдружності – Гайяна, Домініка, Тринідад і Тобаго мають власного главу держави — президента.</p>
	<p>За адміністративно-територіальним устроєм в регіоні домінують унітарні країни. П'ять країн мають федеративний устрій – Аргентина, Бразилія, Венесуела, Мексика, Сент-Кітс і Невіс.</p> <p>Країни Латинської Америки розрізняються за величиною території. Бразилія належить до першої десятки найбільших країн світу. Країни регіону значно відрізняються і кількістю населення. У трьох країнах – Аргентині, Бразилії і Мексиці – проживає більше половини населення Латинської Америки.</p>

	<p>У складі Латинської Америки виділяються такі субрегіони:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Середня Америка або Мезоамерика (Мексика, країни Центральної Америки і Вест-Індії); • Андські країни (Венесуела, Колумбія, Еквадор, Перу, Болівія, Чилі); • Країни басейну Ла-Плати (Парагвай, Уругвай, Аргентина). <p>На правах субрегіону нерідко розглядається Бразилія.</p>
<p>1991</p>	<p>Одним із прикладів мегарегіоналізму в регіоні та світі можна вважати Іberoамериканську співдружність націй (ІСН) – міжрегіональне об'єднання, участь у якому беруть 22 країни: 19 латиноамериканських та три іберійських, Іспанія, Португалія, Андорра. Ці країни мають спільні широкі культурно-історичні, етнолінгвістичні та релігійні основи. В якості майданчика для діалогу між країнами Іберійського півострова та Латинської Америки Співтовариство веде свою історію з першого саміту глав держав та урядів у м. Гвадалахарі. Визначальним є 15-й Іberoамериканський саміт, що відбувся в жовтні 2005 р. в Саламанці. Протягом цього саміту отримала повноцінний статус міждержавної організації Іberoамериканська співдружність націй, що стало для Мадрида вагомим дипломатичним успіхом та перевагою в регіоні.</p>

Контрольні питання

1. Які країни входять до іberoамериканського світу?
2. Що означає термін «Іспанідад»?

3. Що таке, і коли виник «Альянс цивілізацій» ?
4. У чому полягали особливості виникнення доктрини «Іспанідад»?
5. Які субрегіони входять до регіону країн Латинської Америки?
6. Яка основна мета створення Інституту Сервантеса в світі?
7. Який приклад мегарегіоналізму ви можете назвати?

ТЕМА 2. Формування зовнішньополітичних курсів Іспанії та Португалії та їх роль в сучасному світі

Основні дати	Короткий зміст
	Іспанія є таласократичною євроатлантичною державою , яку омивають Середземне море, Атлантичний океан та Біскайська затока. У розпорядженні Іспанії є стратегічно важливі острови – Канарські та Балеарські, які завжди відігравали важливу роль у воєнних конфліктах.
6 грудня 1978	Іспанія – парламентська монархія. Конституція схвалена національним референдумом. Відповідно до Конституції главою держави є король, який має символічну владу. Глава держави – король Іспанії. Іспанія є соціально-демократичною правовою державою, форма правління – парламентська монархія. Тут також розташовані законодавчі органи (Сенат та Конгрес депутатів) та органи судової влади.
23 жовтня 1984	Прийнято документ «Декалог миру і безпеки» , у якому було відображено підходи до майбутньої політики оборони та безпеки Іспанії, представлений Главою Уряду Феліпе Гонсалесом у парламенті. Ухвалені Директиви національної оборони встановлювали основні напрями оборонної політики та керівні принципи її реалізації. Перші Директиви визначали, що оборона країни обумовлена наявністю загрози, яка була наслідком поділу світу в часи «холодної війни» на два ідеологічно протилежних блоки – НАТО та Варшавський договір. Директива національної

	оборони стала першим публічним документом, в якому були відображені зміни у безпековому середовищі Центральної та Східної Європи, що мали вплив на національну безпеку Іспанії.
1949	Португалія є членом НАТО. Альянс створили 12 країн-засновниць, а саме: Бельгія, Канада, Данія, Франція, Ісландія, Італія, Люксембург, Нідерланди, Норвегія, Португалія , Велика Британія і Сполучені Штати Америки.
1959	ЕТА – одна з найстаріших терористичних організацій в Іспанії, була утворена як рух студентського опору. Метою створення стала протидія молодого покоління диктатурі генерала Франко та його намаганням знищити культуру і традиції басків. ЕТА швидко переросла у воєнізоване угруповання, головною метою стала – незалежність Країни Басків.
25 квітня 1974	«Революція гвоздик» в Португалії – безкровний військовий заколот, здійснений підпільною армійською організацією «Рух капітанів», який привів до повалення «Нової держави» і встановлення військового перехідного правління. Португалія стала парламентською республікою.
1976	Військові провели вибори і передали владу політичним партіям, встановивши ліберально-демократичний режим, обмежений положеннями Конституції про побудову соціалізму в Португалії.
1977	Португалія подала заявку на приєднання до ЄС більше ніж за рік до того, як Іспанія подала свою заявку на вступ до ЄС.
30 травня 1982	Іспанія була прийнята в альянс, ставши членом НАТО.

1 січня 1986	Іспанія та Португалія стали членами Європейського економічного союзу, третє «Середземноморське розширення» тривало 8 років.
1992	Португалія та Іспанія змогли повністю увійти до Митного союзу, тому що існували ускладнення та проблеми у реалізації вільного руху товарів, послуг.
2000	Була прийнята Директива національної оборони Іспанії про Стратегічний оборонний огляд, спрямований на інтеграцію оборони в більш широкому контексті євроатлантичної безпеки, а також на визначення військових спроможностей, необхідних для виконання завдань – забезпечення національної та колективної безпеки.
21 вересня 2004	Альянс цивілізацій — міжнародна організація, створена з ініціативи, запропонованої прем'єр-міністром Іспанії Хосе Луїсом Родрігесом Сапатеро на 59-й Генеральній Асамблеї Організації Об'єднаних Націй і підтриманої прем'єр-міністром Туреччини Реджепом Таїпом Ердоганом. Метою створення є активізація міжнародних дій проти екстремізму за допомогою налагодження міжнаціонального, міжкультурного та міжрелігійного діалогу та взаємодії. Альянс звертає особливу увагу на зменшення тертя між західним та ісламським світами.
11 березня 2004	Терористичний акт в Іспанії , який відбувся на вокзалі Аточа в Мадриді у чотирьох приміських поїздах прогрімало 10 вибухів, від яких загинула 191 людина (серед них — двоє українців) і більше 2 тисяч було поранено, пресою і владою винуватцями теракту була відразу оголошена ЕТА.

24 червня 2011	Рада Міністрів Іспанії під керівництвом Глави Уряду Х. Сапатеро (Іспанська соціалістична робітничка партія) схвалила першу в історії країни Стратегію національної безпеки під назвою «Іспанська стратегія безпеки. Відповідальність всіх».
31 травня 2013	Рада Міністрів Іспанії прийняла нову Стратегію національної безпеки , метою стало забезпечення національної безпеки шляхом оптимального, цілісного і гнучкого функціонування всіх складових системи національної безпеки.
2017	Нова стратегія національної безпеки Іспанії підкреслила змішаний характер поточних конфліктів, тобто поєднання дій, які можуть включати, поряд з використанням традиційних військових методів, кібератаки, операції з інформаційними маніпуляціями або елементами економічного тиску.
На початку XXI ст.	«План Греко» – масштабна 4-річна програма імміграційного регулювання в Іспанії, відповідає прагненням абсолютно всіх країн-членів НАТО до врегулювання проблеми нелегальної міграції, що економічно виснажує та дестабілізує кожну країну.

Контрольні питання

1. Коли Іспанія і Португалія стали членами ЄС?
2. В чому суть Стратегії національної безпеки Іспанії?
3. Коли Іспанія стала членом НАТО?
4. Назвіть основні інтереси Іспанії в НАТО?
5. Чи мала «Революція гвоздик» в Португалії безкровний характер?
6. Яка найстаріша терористична організації існує в Іспанії?

ТЕМА 3. Каталонська проблема в міжнародних відносинах

Основні дати	Короткий зміст
	Каталонія — адміністративний регіон, автономна область на північному сході Іспанії (Піренейського півострова), яка має свою мову, культуру.
	Історико-культурний фактор – в основі каталонського сепаратизму і націоналізму лежать історичні події. З кінця XV ст. до 1714 р. Каталонія залишалася територією Арагонського королівства, яка входила до складу Іспанії, користуючись особливими правами у сфері самоврядування, широкими привілеями та громадянськими правами. Централізація влади країни, що почалася у XVIII ст., супроводжувалася активною інтеграцією Каталонії в політичне та економічне життя Іспанії.
	Політико-правовий – у середньовіччі в різноманітних королівствах на території майбутньої Іспанії (Кастилія, Арагон, Каталонія, Наварра та ін.) створювались збірники законів, що мали лише місцеве значення. Найбільш відомим був збірник правових норм «Фуеро хуего». Фуерос – право, привілеї, а також закони, які підтверджують права провінцій та муніципалітетів. Отже, за формою державного устрою внаслідок «фуеролістичної» традиції права Іспанія стала «де-юре» унітарною державою, проте «де-факто» визнана «регіоналістською державою» або «квазі-федералістською».

<p>1978</p>	<p>Була прийнята Конституція Іспанії, згідно якої вона була проголошена парламентською монархією, голова держави – король; офіційно закріплено існування так званої держави автономій. Було створено 17 регіональних об'єднань, такі автономії як Каталонія, Андалусія, Галісія та Країна Басків мають статус національних автономій, кожна з них має історичну, культурну, мовну та економічну свободу. Нова система розподілила владу між центральними, регіональними і місцевими рівнями.</p>
<p>1978</p>	<p>Конституція встановила два можливі рівні асиметрії. Перший і найбільш важливіший рівень запроваджує два абсолютно різні режими децентралізації – спеціальний, виключний («Forai») і загальний. Режим Forai стосується лише Країни Басків і Наварри, натомість загальний режим поширюється на інші 15 автономних територій. Основна відмінність між цими режимами полягає в тому, що регіони спеціального режиму мають повноваження щодо збирання податків на регіональному рівні, тоді як у регіонів загального режиму така можливість значно обмежена.</p>
<p>2004</p>	<p>Перемога Іспанської соціалістичної робітничої партії на чолі з Хосе Луїсом Сапатеро привела до значних змін у внутрішній та зовнішній політиці. Вибори до парламенту Каталонії теж привели до активізації питань розширення прав автономії та пред'явлення нових вимог до прийняття нового статуту Каталонії, адже прийнятий у 1979 р. статут не відповідав вимогам часу.</p>
<p>2006</p>	<p>У Каталонії розгорнулися дискусії щодо формування нового автономного статуту Каталонії. Для запобігання поширенню</p>

	сепаратистських настроїв урядом Мадриду було схвалено новий статут Каталонії, згідно з яким каталонська мова була визнана другою державною, були значно розширені автономія регіону, його фінансові можливості, повноваження в міжнародних відносинах.
2009-2011	Пройшли масові протести в Барселоні, що відображали бажання каталонців стати нацією. У багатьох містах провінції відбулися неформальні «референдуми» про незалежність.
2013	Парламент Каталонії прийняв Декларацію про суверенітет та призначив на 9 листопада 2014 р. референдум про незалежність. 26 березня 2014 р. Конституційний суд Іспанії визнав його нелегітимним, а парламент проголосував проти проведення референдуму.
2015	До влади в Каталонії прийшли партії, які підтримували відокремлення від Іспанії. Офіційно заявили про свою боротьбу за незалежність регіону та створили План здобуття незалежності Каталонії в 2017 р.
1 жовтня 2017	Відбувся референдум за незалежність Каталонії (офіційно не визнаний урядом Іспанії і міжнародною спільнотою) проголосувало 90,18 %, проти незалежності – 7,83 %; явка становила 42,3 %.
27 жовтня 2017	Після проведення референдуму про незалежність владою Каталонії було самопроголошено Республіку Каталонію. Згідно із законодавством Іспанії результати референдуму визнані неправомірними та недійсними.

30 жовтня 2017	Парламент Каталонії визнав рішення іспанського уряду про свій розпуск до проведення нових виборів. Конституційний Суд Іспанії анулював прийняту Декларацію про незалежність Каталонії.
лютий 2021	Пройшли регіональні вибори в Каталонії, переміг блок націоналістичних партій, які виступали за самовизначення Каталонії. Одна з таких політичних сил, ліві республіканці, виступали за проведення референдуму про незалежність Каталонії, який був би визнаний як Іспанією, так і міжнародною спільнотою.

Контрольні питання

1. Назвіть основні історичні особливості розвитку Каталонії.
2. В чому суть політико-правового розвитку Каталонії?
3. Коли і чому було проголошено Каталонію нацією?
4. Які причини та наслідки проведення каталонського референдуму в Іспанії?
5. Яка була реакція міжнародної спільноти на результати референдуму в Каталонії?

ТЕМА 4. Роль та стратегія Іспанії в ООН та проблема Гібралтару

Основні дати	Короткий зміст
1945	Після Другої світової війни Іспанія була фактично ізольована дипломатично. Західні держави погодилися підтримати прохання Радянського Союзу, висунуте ним на Берлінській (Потсдамській) конференції лідерів трьох союзних держав, вирішили не приймати країну в ООН через характер режиму Франко і його тісні зв'язки з державами-агресорами.
	Наприкінці 1960-х років Іспанія не залишала спроб винести питання Гібралтару на найвищий міжнародний рівень, а саме сприяла його розгляду у Генеральній Асамблеї ООН.
1953	Військові бази США були розташовані на території Іспанії ще за часів диктатури Ф. Франко, згідно з двосторонньою угодою. Традиційно стратегічною вважається іспанська вісь: Балеарські острови – Гібралтар – Канарські острови. Розташування баз НАТО в Іспанії є стратегічно потужним в континентальній Європі.
18 грудня 1968	ООН оприлюднила резолюцію, згідно з якою Велика Британія мала передати Гібралтар під юрисдикцію Іспанії. Британський уряд відмовився виконувати таке рішення, заявивши про наміри переглянути статус території та провести реформи в системі управління Гібралтару.

1960	Мавританія почала вимагати від Іспанії територіальних поступок. Іспанська Сахара була багата покладами фосфоритів – сировини для виробництва мінеральних добрив, що загострило конфлікт навколо спірної території. Іспанія не вжила необхідних заходів для деколонізації території й організації референдуму під контролем ООН для забезпечення жителів іспанської Сахари необхідними умовами для самовизначення, в грудні 1965 р. було ініційовано Генеральною Асамблеєю ООН.
1969	Прийнята нова Конституція Гібралтару, що викликало сильне неприйняття з боку Іспанії, кордон був повністю перекритий і відрізані всі лінії зв'язку Гібралтару, які йшли через Іспанію.
1980	Були укладені Лісабонські угоди між Великою Британією та Іспанією, згідно якою країни починали співпрацю і висловлювали готовність розпочати обговорення проблеми Гібралтару, одночасно знімаючи всі обмеження, що стосуються ліній зв'язку.
1991	Були прийняті угоди, що передбачали проведення референдуму в Західній Сахарі про незалежність або інтеграцію з Марокко. Конфлікт не був остаточно вирішений, хоча сторони дотримувалися режиму припинення вогню.
2006	Відбулися тристоронні переговори з участю Іспанії, Гібралтару та Великої Британії, в результаті яких було підписано Кордовську угоду, завдяки чому спрощувався перетин іспано-гібралтарського кордону, поліпшувалися транспортні й комунікаційні можливості.

<p>2007</p>	<p>Гібралтар отримав нову Конституцію, згідно з якою зовнішня політика, військові питання та внутрішня безпека знаходяться під юрисдикцією виключно британського уряду.</p> <p>Нова редакція надавала більше повноважень гібралтарській адміністрації, встановлювала інноваційний характер відносин з Великою Британією, в першу чергу в економічних питаннях та прийнятті самостійних політичних рішень, не пов'язаних із зовнішніми відносинами. Незважаючи на певні поступки у сфері внутрішньої політики, Гібралтар залишився територією, яка повністю підпорядкована Великій Британії.</p>
<p>2014</p>	<p>Іспанія отримала статус управління державою для Західної Сахари. Це продемонструвало, з одного боку, авторитет Іспанії в субрегіоні, а з іншого – виклик відповідальності в управлінні конфліктами, з яким міжнародне співтовариство та країни, серед іншого, не змогли впоратися.</p> <p>Подібний статус Іспанії в конфлікті навколо Західної Сахари загострив відносини з Марокко, яке вважає іспанські ексклави на узбережжі Північної Африки – автономні міста Сеуту і Мелілью – колоніями і вимагає їх повернення під свій контроль.</p>
<p>2016</p>	<p>Гібралтарці майже одногосно проголосували за те, щоб залишитися у складі ЄС. Питання майбутнього статусу Гібралтару не розглядалося під час перемовин між британцями та європейцями, коли узгоджувалася угода про вихід з Євросоюзу Великобританії.</p>

31 грудня 2020	Був прийнятий британсько-іспанський документ про економічне та політичне майбутнє Гібралтару. Прикордонний контроль між Іспанією та Гібралтаром було скасовано, Гібралтар став частиною Шенгенської зони та поглибив співпрацю з іспанцями в питаннях охорони правопорядку. Встановлено пропускні пункти в аеропорту та порту Гібралтару – лише там залишили візові перевірки за нових умов.
---------------------------	--

Контрольні питання

1. Чому Іспанію не приймали до складу ООН після Другої світової війни?
2. Коли і чому були укладені Лісабонські угоди між Великою Британією та Іспанією?
3. Чому Гібралтар знаходиться під юрисдикцією Великою Британією?
4. Який статус управління Західної Сахари?
5. В чому суть британсько-іспанського документу про економічне та політичне майбутнє Гібралтару.

ТЕМА 5. Інтеграційні процеси в країнах іberoамериканського світу

Основні дати	Короткий зміст
1950-1970	Перший період регіональної інтеграції в Латинській Америці. Стиль інтеграції цього періоду відбивав захищені моделі розвитку і розвивався повільно протягом цього періоду.
1964	Візит Шарля де Голля до країн Латинської Америки, відвідав 10 країн, перший трансатлантичний переліт. Перші інтеграційні проекти були суворо пов'язані з процесом націоналізації через модель імпортозаміщення.
1980-1990	Другий період регіональної інтеграції, відомий як «втрачене десятиліття» в Латинській Америці, що, з одного боку, є відступом економічної інтеграції в регіоні, а з іншого – початком процесу політичної демократизації та перетворень в країні.
1990-2022	Третій період регіональної інтеграції, були створені нові регіональні органи з різними особливостями, формування відкритого типу розвитку регіоналізму.
1969	Першою інтеграційною групою стала Латиноамериканська угода про вільну торгівлю (LAFTA) , створена на основі Договору Монтевідео, який мав на меті створити зону вільної торгівлі в Західній півкулі. До її складу ввійшли 11 країн: Мексика, Аргентина, Болівія,

	Бразилія, Чилі, Колумбія, Еквадор, Парагвай, Перу, Уругвай, Венесуела.
1969	Підписано Картахенську угоду та створено Андську спільноту націй – міжнародну економічну організацію країн Південної Америки: Болівія, Колумбія, Перу та Еквадор. Мета – сприяння розвитку країн-учасниць через їхню інтеграцію та соціально-економічне співробітництво, пришвидшення економічного зростання й забезпечення зайнятості; створення латиноамериканського спільного ринку. Андська спільнота націй є частиною Андської системи інтеграції. Другу частину цієї системи становлять політичні інститути, створені державами-членами.
1980	Латиноамериканська асоціація інтеграції (ЛАІ) – об'єднання економічної співпраці 12 країн Латинської Америки: Аргентина, Болівія, Бразилія, Венесуела, Колумбія, Куба (з 1999 р.), Мексика, Парагвай, Перу, Уругвай, Чилі, Еквадор. Правовою основою ЛАІ є договір Монтевідео. Найвищим органом є Рада міністрів закордонних справ, компетенцією якої є визначення основних напрямків інтеграційного процесу. Постійним політичним органом є Комітет представників країн-членів ЛАІ, який розглядає питання, пов'язані з виконанням договору Монтевідео.
1986	Група Ріо була сформована на зустрічі в Ріо-де-Жанейро в жовтні 1990 р., до складу входили Болівія, Парагвай, Чилі, Еквадор, і на основі ротації однієї країни з

	<p>централноамериканських і карибських субрегіонів. У вересні 1999 р. ввійшли Гватемала, Гондурас, Коста-Рика, Нікарагуа, Сальвадор і Домініканська Республіка. Група Ріо була найбільш представницьким і впливовим політичним об'єднанням латиноамериканських держав.</p> <p>Основні напрямки діяльності – розширення та зміцнення політичного співробітництва та діалогу; формування єдиної позиції з міжнародних питань, що представляють спільний інтерес; сприяння латиноамериканської інтеграції; прийняття рішень з регіональних питань і конфліктів; поліпшення міжамериканських відносин; визначення нових напрямів співробітництва сприяє економічному, соціальному та науково-технічному розвитку.</p>
Березень 1991	МЕРКОСУР – Південний спільний ринок , створений на базі Асунсьйонського договору. Членами є Аргентина, Бразилія, Парагвай і Уругвай,
17 грудня 1994	Організаційна структура МЕРКОСУР визначена в протоколі Оуро Прето, на базі якого визначено органи, що мають характер прийняття рішень, перехід на вищий інтеграційний рівень: від зони вільної торгівлі до митного союзу.
	Рада спільного ринку – найвищий орган МЕРКОСУР, який відповідає за політичне керівництво організації і прийняття рішень. У сферу компетенції Ради входить нагляд за виконанням програми лібералізації економіки в кожній з країн-членів для встановлення спільного ринку.

<p>9 грудня 2004</p>	<p>Союз південноамериканських націй UNASUR — регіональна політична та економічна організація держав Південної Америки, створена на основі Декларації Куско. До неї увійшли держави-члени Південноамериканського спільного ринку МЕРКОСУР (Аргентина, Бразилія, Парагвай і Уругвай), Андської спільноти націй (Болівія, Венесуела, Колумбія, Перу та Еквадор), та Чилі, Гаяна і Суринам.</p> <p>Метою стало прагнення народів Латинської Америки до інтеграції, єдності та будівництва спільного майбутнього.</p>
<p>2011</p>	<p>Було створено Співтовариство держав Латинської Америки і Карибського басейну (CELAC) – міжурядовий механізм діалогу і політичної угоди, який включає на постійній основі тридцять три країни Латинської Америки і Карибського басейну. Це регіональний форум, який об'єднує всю Латинську Америку і країни Карибського басейну. СЕЛАК прагне бути унікальним середовищем структурованих політичних рішень в політичній і співпраці на підтримку регіональних інтеграційних програм.</p>
<p>2019</p>	<p>Було створено політичний блок PROSUR, лідери більшості країн Південної Америки підписали декларацію про створення нового об'єднання, покликаного вирішувати проблеми континенту. До складу ввійшли Аргентина, Бразилія, Колумбія, Чилі, Еквадор, Парагвай і Перу. Об'єднання відкрите для будь-якої країни, незалежно від її ідеології, заради співпраці у вирішенні регіональних</p>

	проблем. Ініціаторами створення Prosur виступили Чилі і Колумбія.
29 червня 2019	Історія відносин між Євросоюзом та МЕРКОСУР налічує понад 20 років. Сенсація сталася на 14-му саміті лідерів країн «Великої двадцятки» (G20) , м. Осака, Японія, де було підписано Угоду про зону вільної торгівлі між ЄС та МЕРКОСУР. Євросоюз і південноамериканський торгово-економічний союз МЕРКОСУР після тривалих перемовин домовилися створити спільну зону вільної торгівлі, що стане однією з найбільших таких зон у світі.

Контрольні питання

1. Назвіть основні етапи регіональної інтеграції в країнах Латинської Америки.
2. Яка міжнародна організація була створена на основі Картахенської угоди?
3. Яка міжнародна організація була створена на основі Асунсьйонського договору?
4. З якою метою був створений політичний блок PROSUR?
5. Які основні напрямки діяльності були в Групі Ріо?

ТЕМА 6. Місце країн Латинської Америки в сучасних міжнародних відносинах

Основні дати	Короткий зміст
	Країни ЛАКБ у рамках ООН мають «квоту» і 2 місця у Раді Безпеки серед непостійних членів та 33 голоси під час голосування резолюцій організації. Крім того, у регіоні розвинуті інститути регіонального співробітництва, а також сформувалися механізми ефективною транстихоокеанської співпраці.
2001	<p>БРІКС – це скорочення з перших букв англійських назв держав, що ввійшли до цієї групи: Бразилія, Росія, Індія, Китай та Південно-Африканська Республіка. До приєднання ПАР це об'єднання називалося БРІК.</p> <p>БРІКС – це неформальне об'єднання, яке не має інституційної основи та група країн, що розвиваються.</p>
16 січня 2002	Президенти України та Федеративної Республіки Бразилія підписали Спільну декларацію про поглиблення відносин дружби та співробітництва між Україною та Федеративною Республікою Бразилія, «Меморандум між Національним космічним агентством України та Бразильським космічним агентством про співробітництво у використанні українських ракет-носіїв на космодромі Алькантара».

<p>11 липня 2002</p>	<p>«Угода між Урядом України та Урядом Федеративної Республіки Бразилія про захист технологій, пов'язаних з участю України у запусках від Пускового центру Алькантара».</p>
<p>2011</p>	<p>Створений науковий проект Америка – Азіатсько-Тихоокеанський регіон, який займається вивченням економічних відносин між двома регіонами. Країни двох регіонів співпрацюють у торговельно-економічній, інвестиційній, культурній, політичній та іншій областях. Найбільш важливим є торговельно-економічне співробітництво між країнами Азіатсько-Тихоокеанського регіону.</p>
<p>1989</p>	<p>Співпраця між Латинською Америкою (ЛЮС) та Азіатсько-Тихоокеанським регіоном є прикладом успішного міжрегіонального співробітництва на лінії Південь – Південь. Ця співпраця полягає в тому, що, згідно з розширеним тлумачення Азіатсько-Тихоокеанського регіону, країн Латинської Америки, береги яких омиваються Тихим океаном, входять до складу обох регіонів одночасно. Мексика, Перу і Чилі є членами АТЕС, найбільш представницької організації в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні. Ці обставини свідчать про те, що країни Латинської Америки мають більш тісні зв'язки з Азіатсько-Тихоокеанським регіоном, ніж з африканськими країнами, в контексті сприяння співробітництву Південь – Південь.</p>

	<p>Азіатсько-Тихоокеанське економічне співробітництво</p> <p>АТЕС – форум економік Тихоокеанського узбережжя. Мета – сприяння тіснішій економічній співпраці та вільній торгівлі держав Азіатсько-Тихоокеанського регіону.</p>
	<p>Співпраця Південь – Південь – це термін, який використовувався для опису обміну ресурсами, технологіями та знаннями між країнами, що розвиваються. Глобальний Південь робить дедалі вагоміший внесок у глобальний розвиток. Зросла економічна та геополітична значимість багатьох країн, в тому числі і Латинської Америки.</p> <p>Термін «Південь – Південь співробітництво» використовується для характеристики співпраці в галузі розвитку між країнами глобального Півдня, що належать до однієї групи. Тристороння співпраця підтримує південно-південні ініціативи однієї з розвинених країн.</p>
2012	<p>Тихоокеанський альянс — це латиноамериканський торговий блок, утворений Чилі, Колумбією, Мексикою та Перу, які межують з Тихим океаном. Альянс було створено з чіткою метою покращення регіональної інтеграції та руху до повної свободи руху товарів, послуг, капіталу та людей між чотирма державами-членами.</p>
27 березня 2014	<p>Утримання Бразилією від голосування на Генеральній Асамблеї ООН за резолюцію щодо територіальної цілісності України було розцінено в нашій країні як голосування «проти». По суті, Бразилія, як активний зовнішній партнер Росії, підтримала анексію Криму.</p>

<p>23 квітня 2014</p>	<p>Комісія у закордонних справах і національній обороні Палати депутатів Національного конгресу Бразилії ухвалила резолюцію щодо ситуації в Україні, в якій бразильський парламент офіційно висловив підтримку суверенітету і територіальної цілісності України, а також публічно засудив збройну окупацію на Сході України й анексію Криму Росією, як дії, що суперечать міжнародному праву.</p>
<p>2015</p>	<p>Україна не виконала свою частину договору, не забезпечивши бразильську сторону відповідним набором Циклону-4, як наслідок, Бразилія розірвала угоду, звинувативши Україну в невизначеності щодо перспектив експорту.</p>
<p>2022</p>	<p>Україна встановила дипломатичні зв'язки з 33 державами регіону, діють шість Посольств України, зокрема в Аргентині, Бразилії, Мексиці, Перу, Кубі та Чилі.</p>

Контрольні питання

1. З якою метою було створено БРІКС?
2. Які країни ввійшли до Тихоокеанського альянсу?
3. Які особливості розвитку були у космічної програми між Україною та Бразилією?
4. Яка позиція Бразилії була щодо анексії Криму?
5. В чому полягає суть співпраці Південь – Південь?

ТЕМА 7. Актуальні проблеми політики в країнах Латинської Америки

Основні дати	Короткий зміст
1980	Лінія Брандта — це візуальне зображення північно-південного поділу, запропонованого колишнім канцлером Західної Німеччини У. Брандтом у звіті під назвою «Північ – Південь: Програма виживання», яка пізніше була відома як Звіт Брандта. Ця лінія ділить світ на широті близько 30 градусів північної широти.
17 липня 1996	Співдружність португаломовних країн – міжнародна організація, яка об'єднує країни, у яких португальська мова є офіційною державною мовою. Входять такі країни, як Португалія, Бразилія, Кабо-Верде, Гвінея-Бісау, Мозамбік, Ангола, Сан-Томе і Принсіпі. Приєднався Східний Тимор у 2002 р.
2001	Абревіатуру БРІКС вперше було вжито на черговому засіданні світового великого інвестиційного банку «Голдман Сакс» американським економістом Дж. О'Нейлом у його доповіді в листопаді 2001 р. У 2003 р. банк опублікував розгорнуте дослідження, назване «Мріючи разом з БРІК: шлях до 2050 року».
2003-2018	Діяльністю Бразилії в Африці стали португаломовні країни континенту – Ангола, Мозамбік, Гвінея-Бісау, Сан-Томе і Принсіпі, Кабо-Верде, які були пріоритетними в зовнішній

	<p>політиці Бразилії. Національний банк розвитку (BNDES) випустив близько \$2,9 млрд США для фінансування проектів в Африці з 2007 р. Уряд фінансує проекти економічного розвитку в Мозамбіку, Анголі та Нігерії через Бразильське агентство співробітництва (ABC) та Бразильську сільськогосподарську дослідницьку корпорацію (EMBRAPA). Приватні корпорації інвестують в нафтову, гірничодобувну і будівельну галузі в Лівії, Намібії і Танзанії. Державна нафтогазова компанія Petrobras працює в Анголі, Лівії, Мозамбіку, Нігерії, Алжирі, Сенегалі та Танзанії. Одна з найбільших гірничодобувних компаній світу, Vale, представлена в Гвінеї, Габоні, Демократичній Республіці Конго, Анголі, Мозамбіку та Південно-Африканській Республіці. У Мозамбіку гірничодобувний гігант Vale запустив проект на \$6 млрд США. Бразильський промисловий конгломерат Odebrecht бере активну участь у цивільному будівництві в Африці, енергетичних проектах, володіє часткою в алмазній гірничодобувній компанії Catoca (Ангола). Крім Анголи, компанія працює в Лівії, Ліберії, Мозамбіку, Джибуті.</p>
<p>2003</p>	<p>Створено міжнародне об'єднання у складі Індії, Бразилії, Південної Африка – IBSA, міністри закордонних справ країн-членів IBSA підписали «Бразильську декларацію» про тристороннє співробітництво. Повна назва нової міжнародної організації – «Форум тристороннього діалогу IBSA».</p>

	<p>IBSA зосереджена на координації політики в багатосторонніх інституціях, таких як СОТ та ООН. Індія, Бразилія та Південна Африка виступають за посилення ролі ООН у міжнародних справах та реформування організації шляхом збільшення кількості постійних і непостійних членів Ради Безпеки ООН. IBSA також виступає за викорінення бідності та голоду, таким чином відображаючи бажання Бразилії зробити свій внесок у більш просторий і демократичний світ.</p>
2005	<p>Бразилія виступила на засіданні Генеральної Асамблеї ООН з ініціативою збільшення кількості постійних членів, скасування права вето і розширення повноважень Генеральної Асамблеї у вирішенні конфліктних ситуацій. Бразилія входить до групи країн G4 (разом з Німеччиною, Японією та Індією), що намагаються стати постійними членами Ради Безпеки ООН.</p>

Контрольні питання

1. Чому Бразилія претендує на місце постійного члена Ради Безпеки ООН?
2. З якою метою було створено IBSA?
3. Яка роль Бразилії у створенні португаломовного світу?
4. Яка роль Бразилії у БРІКС?
5. Що таке лінія Брандта?

ТЕМА 8. Співробітництво країн Латинської Америки з ЄС

Основні дати	Короткий зміст
1994	В умовах зміни економічного та політичного клімату у країнах Латинської Америки, також перегляду місця регіону у зовнішній політиці європейських країн Єврокомісія ініціювала програму AL-INVEST . Метою цієї програми було збільшення європейських інвестицій в економіку латиноамериканських країн, а також укріплення ділових зв'язків між регіонами.
1995-2003	Перший етап відносин. Переговорний процес між двома надпотужними об'єднаннями тривав два десятиріччя, можна виділити ряд етапів переговорного процесу. Перший етап був достатньо пасивним, не дивлячись на величезну кількість зустрічей, проведених самітів, потрібних домовленостей та результатів досягнуто не було.
1999	Початком стратегічного партнерства між ЄС та МЕРКОСУР слід вважати першу зустріч на найвищому рівні в Ріо-де-Жанейро. Ця подія стала точкою відліку переговорного процесу про укладання угоди про зону вільної торгівлі між ЄС та МЕРКОСУР. Була підписана Рамкова Угода , яка згодом стала корисним інструментом для інтенсифікації дворегіонального партнерства МЕРКОСУР та ЄС, особливістю було те, що вона не включала торговельні преференції.

2002	Заключний документ «Розвиток стратегічного співробітництва на ХХІ ст.» включав в себе політичну декларацію про спільні цінності двох континентів. В документ були включені політичні домовленості почати двосторонні переговори з Центральною Америкою та Андською спільнотою щодо підписання Договору про асоціацію (аналогічно до переговорів ЄС – МЕРКОСУР).
2002	У 2002 р. у Мадриді під час головування Іспанії в Європарламенті пройшов другий саміт ЄС – ЛАК . У порядок денний було включене питання щодо подальших кроків у просуванні до угоди про зону вільної торгівлі між ЄС та МЕРКОСУР. Була прийнята підсумкова декларація, в якій обидві сторони засудили протекціонізм у торгівлі, підписали угоду про партнерство між ЄС та Чилі. Важливих та стратегічних документів прийнято не було, тому що цей період припав на прихід до влади «лівих режимів» в Бразилії, а трохи згодом і в Аргентині, які не розділяли підходів, задекларованих попередніми президентами.
1999-2003	У 1999-2003 рр. було проведено біля 10 раундів переговорів ЄС – МЕРКОСУР про створення ЗВТ. Необхідною умовою при проведенні переговорів стало дотримання принципу «єдиного зобов'язання» (single undertaking), прийняття договору про створення ЗВТ «в цілому» або його відхилення.

2004-2010	<p>Другий етап пройшов непродуктивно для двох союзів, було призупинено ряд програм, адже ЄС був зайнятий своїми внутрішніми проблемами, зокрема приєднанням нових членів. В латиноамериканських країнах відбулася зміна влади та режимів, саме прихід лівоцентристських режимів в Бразилії та Аргентині змінив ситуацію.</p>
2005	<p>Програма співпраці Європейського Союзу з країнами Латинської Америки EUROSociAL+ була створена як проект у рамках Саміту глав держав і урядів Європейського Союзу та Латинської Америки та Карибського басейну. Там соціальну згуртованість у міжрегіональному стратегічному співробітництві назвали одним із цінних ключів у подальшому розвитку двостороннього партнерства. EUROSociAL+ працював над розробкою Цілей сталого розвитку, взявши на себе керівну роль Порядку денного до 2030 року. У цьому контексті Європейський Союз має підтримувати всі цінні соціальні проекти країн Латинської Америки, з метою зміцнення позицій найбільш уразливих або незахищених груп людей, а також для сприяння соціальному розвитку в усьому світі.</p>
Листопад 2006	<p>В Брюсселі був створений ЄВРОЛАТ (Європейсько-Латиноамериканська парламентська асамблея) – новий вагомий інструмент субрегіонального діалогу. В структурі ЄВРОЛАТ діють три постійних комітети: комітет з питань політики, безпеки та прав людини; комітет з економічних та</p>

	фінансових питань; комітет із захисту навколишнього середовища, соціальних питань, освіти та культури.
2009	Єврокомісія прийняла пакет документів щодо оновленої стратегії «Європейський Союз та Латинська Америка: партнерство глобальних гравців» , пріоритетним став розвиток регіональної інтеграції та прийняття угоди з МЕРКОСУР.
2010	CELAC є офіційним партнером ЄС для процесу міжрегіональних самітів і стратегічної співпраці. Обидва регіони підтримують інтенсивний політичний діалог на всіх рівнях взаємодії. Це партнерство поєднує регіональні, субрегіональні та двосторонні напрями співпраці. Главами держав та урядів країн Європейського Союзу, Латинської Америки та Карибського басейну було створено Міжнародний фонд Європейського Союзу – Латинської Америки та Карибського басейну. Фонд є інструментом дворегіональних відносин, офіційно створеним у 2011 р.
	Політичний діалог на другому етапі набув нових рис, був застосований «принцип політичної обумовленості» в зовнішній політиці ЄС стосовно ЛАК. У 2010 р. відбулися торговельні переговори ЄС з МЕРКОСУР, в тому ж році в м. Буенос-Айресі відбувся перший раунд переговорів, другий тур – у Брюсселі 11-15 жовтня, а третій – у Бразиліа 22 листопада – 7 грудня 2010 р.
2011-2019	Третій етап характеризується активною фазою внутрішніх протиріч всередині МЕРКОСУР. У 2012 р. Венесуела стала

	повноправним членом блоку, тому МЕРКОСУР потребував оновлення інтеграційної стратегії. Приєднання Венесуели до блоку стало найбільшим протиріччям, що ускладнило переговори з ЄС, оскільки політика Венесуели надто контрастувала з політикою вільної торгівлі, тим більше з ідеєю про створення ЗВТ з ЄС.
2017	У 2017 р. у Брюсселі відбувся 28-й раунд переговорів щодо торговельної частини Угоди про асоціацію між ЄС та МЕРКОСУР. Міністри закордонних справ МЕРКОСУР зустрілися з віце-президентом Європейської комісії, якому вони представили комплексну пропозицію щодо досягнення угоди МЕРКОСУР – ЄС.
2019	У 2019 р. Європейський Союз став першим торговельним партнером, який уклав договір з МЕРКОСУР про зону вільної торгівлі.
2021	У 2021 р. всі країни-члени Європейського Союзу та Сенат Мексики ратифікували Угоду про вільну торгівлю, що призвело до заміни існуючої Глобальної угоди між ЄС та Мексикою.

Контрольні питання

1. Коли була прийнята Рамкова угода про співробітництво ЄС та ЛАК?
2. Які питання було обговорено на першому етапі перемовин ЄС та МЕРКОСУР?
3. З якою метою було створено ЄВРОЛАТ?

4. Яке значення має підписання Угоди про зону вільної торгівлі між ЄС та МЕРКОСУР?
5. Як взаємодіють між собою CELAC та ЄС?

ТЕМА 9. Політика США щодо країн Латинської Америки

Основні дати	Короткий зміст
	<p>Міжамериканська система діє в рамках Організації американських держав і представлена Міжамериканською комісією з прав людини і Міжамериканським судом з прав людини.</p>
17 грудня 1992	<p>Підписано угоду про створення Північноамериканської зони вільної торгівлі між США, Канадою і Мексикою, яка набула чинності 1 січня 1994 р. Угода містила план ліквідації тарифів та зменшення нетарифних бар'єрів разом із положеннями для ведення бізнесу в ЗВТ. Були включені правила, що стосуються інвестицій, послуг, інтелектуальної власності, конкуренції та переміщення ділових людей через кордони. Північноамериканська зона вільної торгівлі НАФТА — угода про вільну торгівлю між Канадою, США і Мексикою.</p>
2009-2017	<p>Президент Б. Обама проголосив про «перезавантаження» відносин із країнами Латинської Америки як рівноправних стратегічних партнерів та відхід від домінування США в регіоні. Б. Обама поділяв принципову позицію ЛАКБ про формування багатополлярної системи міжнародних відносин, у тому числі через відмову Білого дому від однополюсного домінування.</p>

<p>Січень 2015</p>	<p>«Кубинська відлига» – процес нормалізації відносин між Вашингтоном і Гаваною. Адміністрація Б. Обама досягла вагомого прогресу у вирішенні довготривалого конфлікту. В США набув чинності комплекс заходів, спрямованих на ослаблення економічної і фінансової блокади Куби.</p>
<p>2015</p>	<p>З метою відновлення дипломатичних стосунків було проведено три раунди переговорів між американською делегацією на чолі з помічником держсекретаря з питань Західної півкулі та кубинською делегацією. 11 квітня 2015 р. на Саміті Америк в Панамі Б. Обама та Р. Кастро провели першу після перемоги Кубинської революції офіційну зустріч на вищому рівні. Були відновлені дипломатичні відносини між США та Кубою. Почали працювати посольства у Вашингтоні та Гавані 20 липня 2015 р.</p>
<p>2000-2015</p>	<p>«План Колумбія» з надання фінансової і військової допомоги колумбійській владі у боротьбі з місцевими наркокартелями і озброєними партизанськими угрупованнями лівого спрямування. До серйозних заходів такого плану можна віднести успішну реалізацію реформ неоліберального ринку в Колумбії, що дало змогу укласти в 2006 р. американсько-колумбійську угоду про вільну торгівлю. Як наслідок, Колумбія стала одним з найбільш наближених партнерів США в латиноамериканському регіоні і першим позаблоковим союзником НАТО.</p>

<p>21-22 березня 2016</p>	<p>Історичний візит Обама на Кубу. Це було зроблено вперше за майже 90 років представником США. Куба була виключена зі списку держав, які спонсорують тероризм, що було одним з найважливіших кроків на шляху набуття довіри між сторонами для подальшого ефективного і плідного партнерства.</p>
<p>2017</p>	<p>Прийшовши до влади, Д. Трамп змінив американську політичну риторику відносно Куби, заявивши про скорочення введених Б. Обамою новацій. Д. Трамп пообіцяв, що не знімає санкцій доти, доки не відновиться демократичний режим на Кубі і не буде ліквідовано комуністичну партію. Була змінена політика США щодо Мексики, базувалась основі будівництва нового кордону у вигляді стіни між двома країнами, «стіни Трампа», перегляд та зміна міграційної політики США щодо Мексики та країн Центральної Америки. Не вирішення та загострення венесуельської кризи.</p>
<p>2018</p>	<p>Нова угода з переформатування НАФТА. США, Канада та Мексика домовилися про перегляд торгівельної угоди. Перейменували в ЮСМКА (United States–Mexico–Canada Agreement, USMCA), вона стала чинною з 1 січня 2020 р. і замінила об'єднання НАФТА, що майже чверть століття вважалась однією з найбільших у світі зон вільної торгівлі та визначала торговельно-економічні відносин в країнах Північної Америки.</p>

2021	Підходи Дж. Байдена до політики в країнах Латинської Америки наполягали у перегляді та лібералізації міграційної політики, виділенні додаткової допомоги для економічного розвитку країн «Північного трикутника Центральної Америки» — Гватемали, Гондурасу, Сальвадору; перегляді відносин з Венесуелою та проведенні Саміту Америк з метою зміцнення міжамериканських зв'язків.
2021	Прийнято рішення про зупинку будівництва стіни на кордоні США з Мексикою. Відновлення Програми дій з міграції і руху до подвійного громадянства. Скасування політики «нульової толерантності».
2021	Адміністрація Дж. Байдена призупинила участь США у програмі «Залишайся в Мексиці», оскільки за своїми наслідками вона була руйнівною для десятків тисяч людей. Розроблена багатостороння дипломатична стратегія, яка підтримує необхідність проведення вільних і чесних виборів для вирішення поточної політичної кризи Венесуели.

Контрольні питання

1. Що таке кубинська відлига?
2. Коли були відновлені американо-кубинські відносини?
3. В чому суть політики адміністрації Д. Трампа щодо міграційної проблеми?
4. Що означає термін «стіна Трампа»?
5. Які зміни в політиці лягли в основу політики Дж. Байдена?

ТЕМА 10. Відносини країн Латинської Америки з Китаєм

Основні дати	Короткий зміст
2001	Вступ Китаю до Світової організації торгівлі (СОТ), кардинальна зміна політики Китаю щодо країн Латинської Америки.
2001	З приходом Уго Чавеса до влади у 1999 р. у Венесуелі розпочалися націоналізація нафтової промисловості, поширення ідеї побудови «Нового соціалізму ХХІ ст.», а також зближення відносин з Китаєм. За 15 років правління У. Чавеса Венесуела стала третім за значенням торговельним партнером Китаю в Латинській Америці. Основою для співробітництва стали взаємодія в галузі енергетики, створення спільних підприємств з видобутку та переробки важкої венесуельської нафти. На найвищому рівні працює міждержавна комісія, в рамках якої Китайським банком розвитку для Венесуели виділяються кредити.
2008	Політика Китаю щодо країн Латинської Америки викладена в стратегії «Політика Китаю в Латинській Америці та Карибському басейні». Налагодження і розвиток всеосяжного співробітництва і партнерства, спільних положень і принципів рівності, взаємної вигоди, спільного розвитку.

2008-2009	Президент Бразилії Лула да Сілва та лідер КНР Ху Цзіньтао зустрічалися 9 разів на двосторонніх зустрічах та різноманітних міжнародних самітах. Китай підтримував Бразилію на міжнародній арені у питаннях, що стосувалися просування інтересів останньої — стати непостійним членом Ради Безпеки ООН та більш активно брати участь в міжнародних проєктах тощо.
2013	Бразилія стала першою державою в Латинській Америці, яка встановила всебічні відносини стратегічного партнерства з Китаєм, відносини між двома країнами стали базуватися на концепції «win-win» , балансу торгово-економічних обмінів.
2013	Ухвалення китайської стратегії «Один пояс, один шлях» , де Латинській Америці відводиться провідне місце у зовнішньополітичних пріоритетах Китаю.
2014	Угода про стратегічне партнерство між Китаєм та Аргентиною . Було підписано близько двадцяти проєктів у сфері гідроенергетики, прийнята програма розширення товарного обміну. Китай став другим торговельним партнером Аргентини після США.
Липень 2014	Керівництво КНР зустрілося в Бразилії з главами держав і урядів 11 країн Латинської Америки. За підсумками своєї зустрічі учасники оголосили про створення форуму «Китай — CELAC» . Це співдружність 33 країн Латинської Америки та Карибського басейну. Тоді ж запропонували формат «1+3+6», де під цифрою «1» мався на увазі «План співробітництва Китаю

	з латиноамериканськими і карибськими державами на 2015–2019 рр.».
	Цифра 3 означає три «локомотиви» економічного зростання — торгівля, інвестиції і співпраця у валютно-фінансовій сфері. 6 означає пріоритетні сфери для співпраці: енергоресурси, інфраструктура, сільське господарство, обробна промисловість, науково-технічні інновації та інформаційні технології. Китай підтримує стратегічні стосунки з сімома державами регіону. У його зовнішній політиці визначається два типи стратегічного партнерства. Перший тип — це партнери на рівні асоціацій, союзів та форумів . Другий тип за своїм характером всеохоплюючий і стосується Бразилії, Аргентини та Венесуели.
	Особливістю китайсько-бразильських відносин є їх тісне співробітництво в багатосторонньому форматі. Так, в рамках G20 і БРІКС країни-учасниці можуть розширити свою участь у формуванні міжнародного порядку денного та долучатися до нових механізмів впливу на світові процеси.
Травень 2015	Прем'єр-міністр КНР Лі Кецянь вперше відвідав Бразилію, Колумбію, Перу та Чилі. Серед інших він порушив питання постійної роботи дипломатичних представництв та комерційних представництв КНР в регіоні.
Лютий 2015	Президент Аргентини К. Кіршнер здійснила офіційний візит до Китаю для ухвалення низки угод про розширення двостороннього співробітництва. Найбільш масштабними стали угода про будівництво в провінції Санта-Крус двох

	найбільших гідроелектростанцій та угода про модернізацію залізничної мережі Аргентини.
Травень 2017	М. Макрі відвідав Китай, де брав участь в саміті «Один пояс, один шлях». Там лідери двох держав домовилися розширити двостороннє взаємовигідне співробітництво в різних сферах та в найближчому майбутньому встановити всебічне стратегічне партнерство між Китаєм та Аргентиною.
2018	Відбулася зустріч керівників Китайської національної ядерної корпорації (CNNC) і атомної енергогенеруючої компанії Аргентини Nucleoelectrica Argentina. Вони обговорили проект будівництва в Аргентині двох енергоблоків за рахунок китайських інвестицій.
2019	Н. Мадуро здійснив 4-денний візит до Китаю. В ході візиту між Венесуелою і Китаєм підписано 28 угод про співпрацю в сферах освіти, культури, енергетичної, нафтової і гірничодобувної промисловості.

Контрольні питання

1. Чому змінилася політика Китаю щодо країн Латинської Америки?
2. Які є два типи стратегічного партнерства Китаю в регіоні?
3. Назвіть країни, з якими Китай встановив всеохоплюючий тип партнерства.
4. Які особливості китайсько-бразильських відносин?
5. Чому Венесуела є важливим союзником Китаю в регіоні?

ТЕМИ ЕСЕ ТА ДОПОВІДЕЙ

1. Португалія та Бразилія: основні форми взаємодії на сучасному етапі.
2. Сучасні напрямки співробітництва Бразилії та Португалії.
3. Сепаратистські та терористичні угруповання в Іспанії.
4. Сучасні проблеми сепаратизму в Іспанії, на прикладі Каталонії.
5. Терористичне угруповання ЕТА: історія створення та діяльність.
6. Країна Басків, автономна віддаленість.
7. Вплив глобалізації на країни Латинської Америки.
8. Стіна між Мексикою та США: шляхи вирішення проблеми нелегальної міграції.
9. Вплив наркобізнесу в світі на міжнародні відносини.
10. Діаспоральні звязки України з країнами Латинської Америки.
11. Україна та Латинська Америка: основні шляхи співробітництва.
12. Країни Латинської Америки у питанні російсько-української війни.
13. Вплив Китаю на розвиток латиноамериканських країн.
14. Відносини Росії з Венесуелою, Нікарагуа та Кубою.
15. Латиноамериканський вектор зовнішньої політики Китаю.
16. Каталонська проблема в міжнародній політиці.
17. Зовнішня політика Іспанії та Португалії: трансатлантичний напрямок.
18. Латиноамериканський вектор у зовнішній політиці Іспанії.
19. Україна та іberoамериканський світ: історія та сучасність.
20. Основні етапи інтеграції в країнах Латинської Америки.

Вимоги до есе: Одна із тем есе обирається студентом на початку семестру та надсилається викладачу за місяць до закінчення курсу. Обсяг есе: 5-7 сторінок. Есе – текст невеликого обсягу і вільної композиції, який виражає індивідуальні враження та міркування з конкретного приводу та проблематики. Матеріал в есе викладається лаконічно та коротко. Структура може бути довільна, однак рекомендовано: вступ, основна частина, висновки. Текст має бути оригінальним, заборонено використання чужих робіт. Есе має містити проведений автором аналіз проблеми, суб'єктивну авторську позицію. Головне під час написання есе розкрити проблему з обраної теми.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вакарчук К.В. Каталонська проблема в міжнародних відносинах. Г / ред. О.І. Брусилівська. *Міжнародні відносини та зовнішня політика в еру «пост-правди»*. Київ: Вадекс, 2018.
2. Вакарчук К.В. Відносини ЄС – МЕРКОСУР: міжконтинентальний діалог. *Перспективи розвитку політики ЄС: глобальні та регіональні виміри: монографія* / за заг. ред. О.І. Брусилівської, І.М. Ковалю. Одеса: Одес. нац. ун-т імені І.І. Мечникова, 2019.
3. Зінко І. Сучасна позиція Португальської Республіки в міжнародних організаціях. *Вісник Львівського університету*. 2020. 48. 38-54. URL: <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/intrel/article/view/11036/11338>
4. Федорова К.О. *Зовнішня політика Іспанії на початку XXI століття*. Warszawa: «Diamond trading tour». 2014 URL: http://xn--e1aajfpdcs8ay4h.com.ua/files/_pdf
5. Шепелєв М. Доктрина Іспаніадад та процеси ібероамериканської інтеграції. *Наукові записки Національного університету «Острозька Академія»*. 2013. 3. 14-31. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoamv_2013_3_4

Додаткова

6. Балюк Н. В. Міжнародно-правові та інституційні основи співробітництва ЄС та ЛАКБ. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Історія. Політологія*. 2014. 11. 80-88.
7. Бикова О., Мацькович О. Як Латинська Америка реагує на російську агресію: між рішучим засудженням та беззаперечною підтримкою. Аналітична довідка. Adastra. 2020. URL: <https://adastra.org.ua/special-edition>
8. Блажівська Р.-М. О. Актуальні проблеми міграційної політики Іспанії. *Гілея: науковий вісник*. 2014. 83. 422-424. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2014_83_113

9. Вакарчук К.В. Регіональна політика в Іспанії. *Регіональна політика: законодавче врегулювання та практична реалізація*. Київ; Тернопіль: Астон, 2016.
10. Вакарчук К.В. Інтеграційні процеси в країнах іberoамериканського світу. *Актуальні проблеми політики*. 2017 58. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/8804>
11. Вакарчук К.В. Відносини Китаю з провідними країнами регіону Латинської Америки. *Китай – Україна: перспективи академічного та ділового співробітництва*. 2019. 32-36.
12. Вакарчук К.В. Дискредитація України російськими ЗМІ в країнах Латинської Америки. *Незалежний аналітичний центр геополітичних досліджень Борисфен Інтел*. 2020. URL: <https://bintel.org.ua/publication/regions/america/dyskredytatsiya-ukrayiny-rosijskimi-zmi-v-brazyliyi/>
13. Вакарчук К.В. Латиноамериканський вектор зовнішньої політики Китаю. *Незалежний аналітичний центр геополітичних досліджень Борисфен Інтел*. 2020. URL: <https://bintel.org.ua/publication/regions/america/latinoamerikanskij-vektor-politiki-kitayu/>
14. Вакарчук К.В. Сучасні міждержавні та діаспоральні зв'язки України з Аргентиною та Бразилією: міжнародний вимір *Незалежний аналітичний центр геополітичних досліджень Борисфен Інтел*. 2021. 2020. URL: <https://bintel.org.ua/analytics/zvyazki-ukraini-z-argentinoyu-i-braziliyeyu/>
15. Вакарчук К.В. Зовнішня політика Джо Байдена щодо країн Латинської Америки. *Бінтел*. 2021. 16. 59-68.
16. Вакарчук К.В. Російсько-українська війна у сприйнятті Латинської Америки. *Незалежний аналітичний центр геополітичних досліджень Борисфен Інтел*. 2022. URL: <https://bintel.org.ua/war2022/rosijsko-ukrainska-vijna-u-spriynnyatti-latinskoj-ameriki/>
17. Вакарчук К.В. Політика США щодо Куби. *Регіональні студії*. 2022. 30. 127-133. Взято з <http://regionalstudies.uzhnu.uz.ua/archive/30/22.pdf>
18. Вакарчук К.В. Роль української діаспори країн Латинської Америки в російсько-українській війні. *International scientific conference «The study*

- of topical issues of modern society from the perspective of history, political science, sociology and philosophy*»: conference proceedings. 2022. 56-59. Riga, Latvia: Baltija Publishing. URL: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/view/249/7002/14576-1>.
19. Двосторонні політичні відносини. (13 травня 2020). *Посольство України в Федеративній Республіці Бразилія*. URL: <https://brazil.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/ukrayina-braziliya/dvostoronni-politichni-vidnosini>.
20. Жолонко Т.В. Відносини США та Іспанії на початку ХХІ ст. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2012. 107. 165-170. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apmv_2012_107%281%29_26
21. Ковальова О. Що шукає Росія у далекому краї? *Чорноморська безпека*. 2019. URL: <https://geostrategy.org.ua/chornomorska-bezpeka/chornomorska-bezpeka-3-35/842>
22. Космина В. Латинська Америка після «лівого повороту»: нові виклики. Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. 2017. 28(67). 2. 52-59. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/UZTNU_istor_2017_28\(67\)_2_12](http://nbuv.gov.ua/UJRN/UZTNU_istor_2017_28(67)_2_12).
23. Кулінич, Т. О. Розвиток взаємин країн Латинської Америки та Європейського Союзу в контексті ібероамериканської Спільноти націй. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2014. URL: <http://journals.iir.kiev.ua/index.php/apmv/article/viewFile/2291/2012>
24. Пасічник Н. Політика США щодо Куби за президентства Б. Обама. *Американська історія та політика*. 2016. 2. 97-205.
25. Плевако І. Латиноамериканський вектор зовнішньої політики України на сучасному етапі (на прикладі динаміки торгово-економічних відносин із країнами МЕРКОСУР). *Вісник Львівського університету. Сер.: Міжнародні відносини*. 2011. 28. 38-52. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VLNU_Mv_2011_28_6.
26. Політичні відносини між Україною та Аргентиною (30 січня 2020). *Посольство України в Аргентинській Республіці*. URL: <https://argentina.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/ukrayina-ta-argentina/339-politichni-vidnosini-mizh-ukrajinoju-ta-argentinoju>.

27. Політичні відносини між Україною та Мексикою. (25 серпня 2019). *Посольство України в Мексиканських Сполучених Штатах*. URL: <https://mexico.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/ukrayina-meksika/ukrayina-meksika-477-politichni-vidnosini-mizh-ukrajinoju-ta-meksikoju>.
28. Спіцин А.Г. Латинська Америка на початку ХХІ століття: основні тенденції соціально-політичного і економічного розвитку. *Вісник МДЛУ*. 2011. 2 (608),.141-152.
29. Тараненко А. Перспективи кубинсько-американських відносин за президентства Байдена. *Аналітичний центр ADASTRA*. 2022. URL: <https://adastra.org.ua/blog/perspektivi-kubinsko-amerikanskih-vidnosin-za-prezidentstva-bajdena>.
30. Ткач В. Націоналістичні та сепаратистські рухи Іспанії. Сучасний стан. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2011. URL: <http://journals.iir.kiev.ua/index.php/apmv/article/viewFile/837/792>
31. Ціпко С. Українці в Аргентині (1897- 1950): творення громади. – Київ: Дуліби, 2015.
32. Шевченко Н. Латинська Америка та Карибський басейн: інтереси України. *Рада зовнішньої політики «Українська призма»*. 2020. URL: <http://prismua.org.tilda.ws/lac>
33. Vakarchuk K. China's Strategic Partnership with Latin America Countries: Brazil, Argentina and Venezuela. *International and political studies*. 2019. 32 .27-35.
34. Vakarchuk K. The impact of the media on the Catalonia referendum. *Political Communication, Media and Society*. 2019. 43. URL: <http://rhetoric.bg/wp-content/uploads/2020/06/Vakarchuk-issue-April-2020-pp.83-95.pdf>

15. Електронні інформаційні ресурси

Незалежний аналітичний центр геополітичних досліджень. Борисфен Інтел. URL: http://bintel.com.ua/uk/3-projects/latin_america_review?isArchive=1/

ADASTRA – незалежний український аналітичний центр.
URL: <https://adastra.org.ua/info>
The European Union – Latin America and Caribbean Foundation.
URL: <https://eulacfoundation.org/en>
Latin American Network Information Center.
URL: <http://lanic.utexas.edu/la/region/news/>
LATIN AMERICA POST. URL: <https://latinamericanpost.com/>
The Center for Latin American Studies. URL: <http://www.clas.berkeley.edu/>
The Latin American Herald Tribute. URL: <http://www.laht.com/index.asp>
Modern Latin America.
URL: <https://library.brown.edu/create/modernlatinamerica/>
Institute Servants. URL: <https://www.cervantes.es/default.htm>
El Pais. URL: <https://elpais.com>

Навчальне видання

ВАКАРЧУК Катерина Василівна

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ
ІБЕРОАМЕРИКАНСЬКОГО СВІТУ**

Навчально-методичний посібник

Надруковано в авторській редакції
з готового оригінал-макета

Завідувачка редакції *Т. М. Забанова*

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 3,26.
Тираж 300 прим. Зам. № 87 (18).

Видавництво і друкарня «Екологія»
65091, м. Одеса, в. Разумовська, 23/1

Тел.: (0482) 33-07-17, 37-14-25 (048) 7-855-855

e-mail: astro_print@ukr.net; www.astroprint.ua; www.stranichka.in.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1873 від 20.07.2004 р.